

Όταν ο κόσμος δεν αρκεί

/ Γνώμες



«Τί γὰρ ὠφελήσει ἄνθρωπον ἔὰν κερδήσῃ τὸν κόσμον ὅλον, καὶ ζημιωθῇ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ;» (Μάρκ. 8:36)

- [Πέτρος Δ. Δαμιανός, Δρ. Φιλοσοφίας – Διδακτικό Προσωπικό ΕΜΠ](#)

Ίσως λίγες φράσεις του Ευαγγελίου να συμπυκνώνουν τόσο απόλυτα το ερώτημα της ανθρώπινης ύπαρξης όσο αυτή. Τι είναι τελικά κέρδος; Τι είναι απώλεια; Και ποιο είναι εκείνο το αγαθό, απέναντι στο οποίο ακόμη και «ο κόσμος όλος» μπορεί να αποδειχθεί ασήμαντος;

Ο Χριστός δεν αρνείται την αξία του κόσμου ούτε καταδικάζει την ανθρώπινη δημιουργικότητα, την εργασία, τη χαρά ή τα υλικά αγαθά. Θέτει όμως μια ιεραρχία. Υπάρχει κάτι μέσα στον άνθρωπο που έχει μεγαλύτερη αξία από οτιδήποτε μπορεί να αποκτήσει. Ο κόσμος μπορεί να κερδηθεί και παρ' όλα αυτά ο άνθρωπος να χαθεί. Μπορεί να αυξηθεί η δύναμη, ο πλούτος, η γνώση και η αναγνώριση, ενώ παράλληλα να φτωχαίνει εκείνο που η Γραφή ονομάζει «ψυχή»: ο βαθύτερος άνθρωπος, η ελευθερία του, η σχέση του με τον Θεό και, τελικά, ο ίδιος ο προορισμός του.

Η σκέψη αυτή δεν εμφανίζεται για πρώτη φορά στην ανθρώπινη ιστορία με τον Χριστιανισμό. Πολύ πριν από το Ευαγγέλιο, άνθρωποι και πολιτισμοί είχαν διαισθανθεί ότι η ορατή ζωή ίσως δεν εξαντλεί το νόημα της ύπαρξης. Ο Πλάτων μίλησε για την αθανασία της ψυχής και για

την ανάγκη ο άνθρωπος να μην υποδουλώνεται στις υλικές επιθυμίες. Οι Ορφικοί και οι Πυθαγόρειοι έβλεπαν την επίγεια ζωή ως πορεία κάθαρσης. Σε ινδικές παραδόσεις η ανθρώπινη ύπαρξη τοποθετήθηκε μέσα σε έναν πολύ ευρύτερο ορίζοντα από μία μόνο επίγεια ζωή. Αργότερα, το Ισλάμ θα μιλήσει επίσης με μεγάλη ένταση για την προσωρινότητα του παρόντος κόσμου και για την τελική κρίση του ανθρώπου. Ακόμη και ο Βουδισμός, μολονότι αρνείται την ιδέα μιας αιώνιας και αμετάβλητης ψυχής, συμμερίζεται τη διαίσθηση ότι η προσκόλληση στα πρόσκαιρα δεν οδηγεί στην αληθινή ελευθερία.

Οι παραδόσεις αυτές δεν λένε το ίδιο πράγμα. Οι διαφορές τους είναι βαθιές και σε ορισμένα σημεία ασυμβίβαστες. Ωστόσο, πίσω από πολλές από αυτές διακρίνεται μια κοινή ανθρώπινη υποψία: ότι αυτό που μας συμβαίνει μέσα στη ζωή ίσως είναι λιγότερο σημαντικό από αυτό που γινόμαστε μέσα από όσα μας συμβαίνουν.

Η Ορθόδοξη παράδοση δεν είναι υποχρεωμένη να απορρίψει αυτή τη διαίσθηση επειδή εμφανίστηκε και έξω από τον Χριστιανισμό. Αντιθέτως, ήδη στους πρώτους αιώνες συναντούμε την πεποίθηση ότι άνθρωποι πριν από τον Χριστό μπορούσαν να αγγίξουν πραγματικές όψεις της αλήθειας. Ο Ιουστίνος ο Φιλόσοφος μίλησε για τον «σπερματικό λόγο»: για σπέρματα δηλαδή του Λόγου του Θεού που μπορούσαν να φωτίζουν τον ανθρώπινο νου. Γι' αυτό και δεν δίσταζε να αναγνωρίσει αληθινές διαισθήσεις σε φιλοσόφους όπως ο Σωκράτης και ο Ηράκλειτος. Παρόμοια, ο Κλήμης ο Αλεξανδρεύς μπορούσε να δει την ελληνική φιλοσοφία ως μια προπαρασκευή, ως μια παιδαγωγία που οδηγούσε τον άνθρωπο προς την πληρέστερη αποκάλυψη.

Η χριστιανική θέση όμως παραμένει ιδιαίτερη. Δεν λέει ότι όλες οι θρησκείες και όλες οι φιλοσοφίες είναι διαφορετικοί δρόμοι προς ακριβώς το ίδιο σημείο. Ούτε ότι κάθε ανθρώπινη διαίσθηση είναι αληθινή. Λέει μάλλον ότι η αλήθεια μπορεί να αφήνει ίχνη παντού, επειδή ο άνθρωπος είναι δημιουργημένος κατ' εικόνα Θεού. Η πληρότητα όμως της αλήθειας, για τον Χριστιανισμό, δεν βρίσκεται σε μια φιλοσοφική ιδέα αλλά σε ένα Πρόσωπο: στον Χριστό.

Γι' αυτό και το Ευαγγέλιο διαφοροποιείται ακόμη και από αντιλήψεις που μοιάζουν πολύ κοντινές του. Ο Χριστιανισμός δεν θεωρεί το σώμα φυλακή της ψυχής ούτε τον κόσμο ένα λάθος από το οποίο πρέπει να αποδράσουμε. Η δημιουργία είναι έργο του Θεού και ο τελικός προορισμός του ανθρώπου δεν είναι απλώς η διαφυγή μιας άυλης ψυχής από τον κόσμο, αλλά η ανάσταση και η μεταμόρφωση ολόκληρης της ύπαξης.

Έτσι το «τι ωφελήσει άνθρωπον» δεν είναι πρόσκληση να περιφρονήσουμε τη ζωή. Είναι πρόσκληση να τη δούμε στις σωστές της διαστάσεις.

Ο κόσμος, με τις επιτυχίες, τις αποτυχίες, τον πλούτο, τον πόνο, τις σχέσεις και τις επιλογές μας, δεν είναι το τελικό μέτρο της αξίας μας. Είναι ο τόπος όπου αποκαλύπτεται και διαμορφώνεται κάτι βαθύτερο. Κάθε πράξη, κάθε θυσία, κάθε επιλογή ανάμεσα στην αγάπη και στον εγωισμό, ανάμεσα στην αλήθεια και στο ψεύδος, δεν αφορά μόνο αυτό που συμβαίνει γύρω μας. Αφορά αυτό που σταδιακά γινόμαστε.

Ίσως λοιπόν το ερώτημα του Χριστού να είναι πολύ πιο ριζικό από μια απλή προειδοποίηση εναντίον του πλούτου. Μας καλεί να αναρωτηθούμε: αν αποκτούσαμε όλα όσα ζητά ο κόσμος, αλλά στο τέλος δεν μπορούσαμε να αγαπήσουμε, να ελευθερωθούμε από τον εγωισμό μας, να αναγνωρίσουμε την αλήθεια ή να σταθούμε απέναντι στον Θεό, τι ακριβώς θα είχαμε κερδίσει;

Και αντίστροφα: αν μέσα από τις δυσκολίες, τις απώλειες και τις επιλογές αυτής της ζωής γεννιόταν μέσα μας κάτι αληθινότερο, ελεύθερο και αιώνιο, τότε ίσως ακόμη και όσα ο κόσμος ονομάζει «απώλεια» να μην ήταν τελικά απώλεια.

Το Ευαγγέλιο μετατοπίζει έτσι ολόκληρο το κέντρο βάρους της ανθρώπινης ζωής: από το τι έχω στο τι γίνομαι· και από το τι μπορώ να κερδίσω μέσα στον κόσμο, στο αν, κερδίζοντάς τον, διατηρώ ή χάνω τον ίδιο μου τον εαυτό.

ΠΗΓΗ: [ΠΕΜΠΤΟΥΣΙΑ](#)